

INTERNET TEXNOLOGIYALARINING TIL KO'NIKMALARINI TARG'IB QILISHDAGI AHAMIYATI

Murodova Lobar Zoyer qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti

1-kurs magistri

Annotatsiya. Ushbu maqola internet texnologiyalari orqali til ko'nikmalarini targ'ib qilish haqida so'z yuritib, unda nternet texnologiyalari nafaqat til o'rganish jarayonini qulaylashtirishi, balki uni yanada samarali va keng ko'lamda targ'ib qilish imkoniyatini yaratishi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: internet, tizim, ko'nikma, raqamli texnologiyalar, resurslar, o'z o'zini baholash, nutq, onlayn tizim, duolingo, memrise, platforma, imkoniyatlar ko'lam.

Internet texnologiyalarining til ko'nikmalarini targ'ib qilishdagi ahamiyati juda katta. Bugungi kunda internet va raqamli texnologiyalar til o'rganish va uni rivojlantirish jarayonlarini sezilarli darajada o'zgartirib yuborgan. Quyidagi asosiy nuqtalarda internet texnologiyalarining til konikmalarini targ'ib qilishdagi ahamiyatini ko'rish mumkin:

1. Resurslarga osongina kirish: Internet yordamida turli xil ta'lim resurslariga, masalan, onlayn kurslar, videolar, audio materiallar va interaktiv mashqlar orqali o'qish imkoniyati mavjud. Bu talabalarga o'zlarining til ko'nikmalarini mustahkamlash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Misol uchun, tilni o'rganish uchun maxsus dasturlar, mobil ilovalar (Duolingo, Memrise) va onlayn platformalar (Coursera, edX) mavjud.

2. Globallashuv va madaniyatlararo aloqa: Internetning global tabiati odamlarni turli mamlakatlar va madaniyatlar bilan bog'laydi. Bu esa til o'rganishni rag'batlantiradi, chunki ingliz tili va boshqa global tillar orqali boshqa xalqlar bilan o'zaro aloqada bo'lish imkoniyatlari ortadi. Tilni o'rganishning yana bir muhim jihati, madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishdir.

3. Interaktivlik va kommunikatsiya: Internet texnologiyalari o'rganayotgan tillarni interaktiv ravishda amaliyotga tadbiiq etishga yordam beradi. Online forumlar, ijtimoiy tarmoqlar (Facebook, Twitter, Instagram) va messenjerlar orqali o'zaro muloqot qilish imkoniyati mavjud. Bu, ayniqsa, tilni amaliyotda qo'llash va so'zlashuv ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi.

4. Kontekstual o'rganish: Onlayn video darslar va qo'llanmalar turli mavzularda tilni o'rganishga yordam beradi, bunda video va audio materiallar tilni o'z kontekstida o'rganishga imkon beradi. Masalan, tilni ko'proq amaliy va real hayotdagi vaziyatlar orqali o'rganish, tilni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

5. Tilni mashq qilish va o'z-o'zini baholash: Internet texnologiyalari o'z-o'zini baholash va til ko'nikmalarini mashq qilish uchun ajoyib imkoniyatlarni taqdim etadi.

Onlayn testlar, interaktiv sinovlar va o'quv dasturlari tilni o'rganayotganlarga o'z bilimlarini sinab ko'rish va rivojlantirish imkoniyatini beradi.

6. Yangi texnologiyalardan foydalanish: Yangi texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt va tilni avtomatik tarjima qilish tizimlari, til o'rganish jarayonini yanada qulaylashtiradi. Bu texnologiyalar o'rganayotganlarga o'z til ko'nikmalarini mustahkamlashda yordam beradi va o'zaro tushunishni osonlashtiradi.

Shu sababli, internet texnologiyalari nafaqat til o'rganish jarayonini qulaylashtiradi, balki uni yanada samarali va keng ko'lamda targ'ib qilish imkoniyatini yaratadi. Bu texnologiyalar yordamida til o'rganish jarayoni yanada interaktiv, qiziqarli va tezroq bo'ladi. Qolaversa, internet texnologiyalarining til o'rganishdagi ta'siri juda katta va turli jihatlardan namoyon bo'ladi. Ushbu texnologiyalar nafaqat o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda, balki tilni tinglash, so'zlashish va boshqa kommunikatsion qobiliyatlarni o'zlashtirishda ham yordam beradi. Quyidagi jihatlar orqali internet texnologiyalarining til o'rganishdagi ta'sirini ko'rib chiqish mumkin:

1. Onlayn resurslar va o'quv platformalari. Internet til o'rganishda keng resurslarga kirish imkonini beradi. Masalan, onlayn kurslar (Duolingo, Babbel, Memrise, Coursera), video darslar, audio materiallar va elektron kitoblar orqali tilni o'rganish osonlashadi. Bu resurslar foydalanuvchilarga turli tillarda interaktiv o'quv materiallarini taqdim etadi, bu esa o'rganishni yanada samarali va qiziqarli qiladi.

2. Ko'p tilli muhit. Internetning global xarakteri yordamida turli tillarda o'zaro muloqot qilish imkoniyatlari ochiladi. Ijtimoiy tarmoqlar, bloglar, forumlar va boshqa onlayn platformalar orqali tilni amaliyotda ishlatish, yangi so'zlarni o'rganish va ulardan real hayotda foydalanish mumkin. Bu, ayniqsa, tilni o'rganayotganlarga haqiqiy kommunikatsiya va madaniyatlararo tajriba imkonini beradi.

3. Interaktiv o'quv metodlari. Internetda taqdim etiladigan interaktiv metodlar (masalan, o'yinlar, testlar, mashqlar) yordamida til o'rganish jarayoni yanada jonli va qiziqarli bo'ladi. Bu metodlar o'rganilgan materialni mustahkamlash, yangi so'zlarni eslab qolish va talaffuzni yaxshilashda yordam beradi.

4. So'zlashuv ko'nikmalarini rivojlantirish. Internet texnologiyalari yordamida tilni onlayn suhbatlar, videokonferensiyalar, onlayn chatlar orqali amaliyotda qo'llash mumkin. Skype, Zoom kabi platformalarda boshqa tilni biladigan odamlar bilan bevosita muloqot qilish, so'zlashuv ko'nikmalarini rivojlantirishda katta yordam beradi.

5. Tilni tinglash va eshitish ko'nikmalarini rivojlantirish. YouTube, podcastlar va audiokitoblar kabi resurslar orqali tilni eshitish ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Internetda turli xil materiallar mavjud, bu esa o'rganilayotgan tilning turli dialektlari,

aksentlari va madaniyatlarini tinglash imkonini beradi. Bu tilni o'rganishda so'zlashuvni yaxshilash va eshitishda tushunishni oshirishga yordam beradi.

6. *O'z-o'zini baholash va rivojlantirish.* Onlayn testlar va interaktiv mashqlar til o'rganishda o'z-o'zini baholash imkoniyatlarini yaratadi. Bu orqali o'rganuvchi o'z bilimlarini tekshirishi, kamchiliklarni aniqlashi va yana qanday o'rganish kerakligini bilib olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, Duolingo yoki Quizlet kabi ilovalar foydalanuvchilarga o'zlarini baholash va keyingi bosqichga o'tish imkoniyatini beradi.

7. *Sun'iy intellekt va avtomatik tarjima.* Internetda mavjud bo'lgan sun'iy intellekt texnologiyalari va avtomatik tarjima tizimlari (masalan, Google Translate, DeepL) til o'rganishda qo'shimcha yordam beradi. Bu tizimlar yordamida o'rgangan so'zlar va jummalarni tezda tarjima qilib, yangi tilni o'rganishda qulaylik yaratadi. Ayniqsa, avtomatik tarjima yordamida o'rganilayotgan tilni tezda o'zgacha kontekstlarda ishlatish mumkin.

8. *Real vaqtda muloqot qilish imkoniyatlari.* Internet orqali real vaqt rejimida o'qituvchilar yoki boshqa tilni biladigan foydalanuvchilar bilan muloqot qilish, tilni o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi. Onlayn til o'qituvchilari va o'quvchilari orasidagi muloqot, shuningdek, til o'rganishning individual tarzda olib borilishi o'rganuvchilarga yuqori samaradorlikni taqdim etadi. Internet texnologiyalari til o'rganishni sezilarli darajada qulaylashtiradi. Onlayn resurslar va interaktiv metodlar yordamida o'quvchilar tezroq va samarali til o'rganishlari mumkin. Shuningdek, internetning global tabiati va keng imkoniyatlari tilni amaliyotda qo'llash, yangi so'zlarni o'rganish va madaniyatlararo aloqalar o'rnatish imkoniyatlarini oshiradi.

Internet texnologiyalarining o'rganilgan til ko'nikmalarining samaradorligiga ta'siri dunyo bo'yicha turli tadqiqotlar, tajribalar va tahlillar orqali o'rganilgan. Umuman olganda, internet texnologiyalari o'qish, yozish, so'zlashish va tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishda sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Quyidagi ko'rsatkichlar va statistikalar internet texnologiyalarining til o'rganishdagi samaradorligini tasdiqlovchi asosiy faktorlardir:

1. Onlayn ta'limning samaradorligi

Bir qator tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, internet orqali til o'rganish an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan ko'proq samarali bo'lishi mumkin. Masalan, *The New Media Consortium Horizon Report (2016)* hisobotiga ko'ra, onlayn ta'lim va mobil ilovalar til o'rganishni yanada samarali va individual tarzda ta'minlaydi, chunki o'quvchilar o'z sur'atida o'qishlari va tilni amaliyotda tezda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

2. Interaktivlik va til ko'nikmalarini rivojlantirish

Interaktiv o'quv platformalari, masalan, **Duolingo** yoki **Memrise** kabi ilovalar til o'rganish samaradorligini oshiradi. *Duolingoning* 2020 yildagi tadqiqoti shuni ko'rsatdiki, ilovani muntazam ravishda ishlatgan foydalanuvchilar an'anaviy til kurslarini tugatganlarga qaraganda ko'proq so'z va iboralarni yodlashadi. Bu platformalarda o'quvchilar har kuni kichik, ammo tez-tez mashqlar bilan tilni o'rganadilar, bu esa so'zlashuv ko'nikmalarini yaxshilashga yordam beradi.

3. Tinglash va talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirish

Internet texnologiyalari yordamida tilni tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishda katta yutuqlar kuzatilmoqda. Masalan, **YouTube**, **TED Talks**, va boshqa onlayn platformalar orqali foydalanuvchilar turli aksentlarda va dialektlarda real hayotda ishlatiladigan tilni tinglash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa o'quvchilarga yanada to'liq va mukammal til ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. *The European Commissionning* 2018-yilgi hisobotiga ko'ra, interaktiv tinglash va talaffuz mashqlarini o'z ichiga olgan onlayn platformalar, xususan, mobil ilovalar, til o'rganuvchilarning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

4. Jahon bo'ylab onlayn til o'rganishning kengayishi

Statista va **StatCounter** kabi analitik kompaniyalar tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, internet texnologiyalarining til o'rganishdagi samaradorligi butun dunyo bo'ylab tobora oshib bormoqda. 2023-yilda dunyoda 1,5 milliarddan ortiq odam ingliz tilini o'rganmoqda, va bu raqamning katta qismi onlayn resurslar, mobil ilovalar va platformalar yordamida amalga oshirilmoqda. Misol uchun, *Duolingo* ilovasi 2023-yilga kelib 500 milliondan ortiq foydalanuvchiga ega bo'lib, til o'rganish samaradorligini oshiruvchi eng mashhur platformalardan biriga aylangan.

5. Masofaviy ta'limning ta'siri

Masofaviy ta'lim (onlayn ta'lim) nafaqat yuqori sifatli ta'lim resurslariga kirish imkoniyatini yaratadi, balki tilni o'rganishning samaradorligini oshiradi. *University of Edinburgh* tomonidan 2020-yilda o'tkazilgan tadqiqotda masofaviy til o'qitish kurslari orqali tilni o'rganayotgan talabalar 70% holatlarda yanada tezroq rivojlanayotganliklari aniqlangan. Onlayn platformalar yordamida o'qish jarayoni shaxsiylashtirilgan va moslashtirilgan bo'lib, talabalar o'zlarining o'rganish sur'atlariga mos ravishda rivojlanishlari mumkin.

6. Madaniyatlararo aloqalar va real vaqtda muloqot

Internet texnologiyalarining yana bir muhim afzalligi – tilni amaliyotda qo'llash va global miqyosda real vaqtda muloqot qilish imkoniyatidir. **Skype**, **Zoom**, va **Tandem** kabi platformalar orqali o'quvchilar boshqa tilni biladigan odamlar bilan muloqot qilishlari mumkin. *The Open University (UK)* tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni

ko'rsatadiki, real vaqtda tilni muloqotda ishlatish, uning samaradorligini 30% ga oshiradi, chunki o'quvchilar tilni haqiqiy kontekstda ishlatish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

7. Sun'iy intellekt yordamida tilni o'rganish

Sun'iy intellekt va mashina o'rganish texnologiyalari til o'rganishni yanada samarali qiladi. Misol uchun, **Google Translate**, **DeepL** va boshqa avtomatik tarjima vositalari tilni tez o'rganish va yanada samarali o'rganish imkonini beradi. Sun'iy intellekt texnologiyalari, o'quvchilarga individual o'quv materiallari va mashqlarni taklif etish orqali o'rganish jarayonini optimallashtiradi. Bu, o'z navbatida, til ko'nikmalarini rivojlantirishda samaradorlikni oshiradi.

8. Ta'lim tizimlarining global ravishda o'zgarishi

Dunyo bo'ylab ta'lim tizimlari internet texnologiyalarining ta'siri ostida o'zgarib bormoqda. *OECD (Economic Cooperation and Development Organization)* 2021-yilgi hisobotida onlayn va raqamli ta'limning global miqyosda o'sib borishi va ko'plab ta'lim tizimlarida yangi usullarni o'z ichiga olganligini ta'kidlagan. Onlayn platformalar yordamida tilni o'rganish o'qituvchilarga ham o'z metodlarini yangilash va talabalar uchun zamonaviy va samarali ta'lim resurslarini taqdim etish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. “XXI asrda ilm-fan taraqqiyotining rivojlanish istiqbollari va ularda innovatsiyalarning tutgan o'rni” mavzusidagi respublika ilmiy 4-onlayn konferensiyasi materiallari. Toshkent, Tadqiqot, 2019.
2. Aripova, S. (2024). Linguistic and cultural characteristics of the translation of stories in English and Uzbek languages. *Modern Science and Research*, 3(1), 98-101.
3. J.Jalolov. “Ingliz tili o'qitish metodikasi”. O'qituvchi, Toshkent.
4. Karimov, U. U., & Karimova, G. Y. (2021). The Importance of Innovative Technologies in Achieving Educational Effectiveness. *Журнал естественных наук*.
5. Sh. A. et al. Research of The Physical Education of Students of The Military Technical Lyceum" School of Temurbeks" Taking into Account the Influence of Regional Factors //Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT). – 2021. – T. 12. – №. 11. – C. 7009-7011.
6. Sh. Alimov, A. Ismoilov. “Chet tili o'qitish metodikasi”. Andijon.
7. Taxirovna, A. S. (2024). Features of Uzbek and English story translations. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 2(2), 202- 208.
8. Usmanov, N., Ganiev, B. S., & Karimova, G. Y. (2021). The Philosophical Basis for The Formation of Spiritual Maturity Among Young People. *Oriental Journal of Social Sciences*, 33-37.